

6. Кукса Г. М. Історія розвитку та типологія жанру детективу у контексті світової літератури // *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Житомир, 2004. № 15. С. 150–154.*

7. Леценко Г. В. Категорія напруженості в англомовному гостросюжетному оповіданні: лінгвокогнітивний аспект : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Харків, 2018. 457 с.

8. Некряч Т. Є. «Підводні рифи» художнього перекладу: відтворення граматичного роду як складника сюжету // *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Іноземна філологія. Київ, 2015. №1 (48). С. 9–12.*

9. Сіяговська І. Ю. Визначення та класифікація перекладацьких трансформацій у процесі художнього перекладу тексту // *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу "Києво-Могилянська академія". Філологія. Мовознавство. Кривий Ріг, 2014. Т. 221, № 209. С. 89-93. URL: <https://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/20641/1/1111.pdf>*

10. Хан О. Г. Детектив як тип тексту: перекладознавчий аспект (на матеріалі британського й американського детективів) автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.16. Херсон, 2011. 20 с.

ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ У ПЕРЕКЛАДІ РОМАНУ ДЖОДЖО МОЙЄС «СРІБНА ЗАТОКА»

Салій О. О.

гр. АУП-48

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

Наук. керівник – к.філол.н, доцент Чумак Г. В.

Переклад художніх творів відіграє важливу роль у комунікації між різними культурами, мовами та людьми. За останнє десятиліття серед українських видавців абсолютний пріоритет мають художні переклади з англійської. У художньому перекладі необхідно не лише адекватно передати зміст, але й зберегти авторський стиль, настрій, емоції першоджерела. Для досягнення цієї мети перекладачі часто використовують лексико-граматичні трансформації, які являються одним із ключових аспектів перекладу художніх творів. Зокрема, лексико-граматичні трансформації допомагають досягти відповідного ефекту у перекладі, дозволяють відтворити авторський стиль, ідіоматику та риторику оригіналу та допомагають наблизити текст перекладу до оригіналу.

Тому, одними із ключових понять у теорії і практиці перекладу є трансформації мовних одиниць, особливо лексичних, граматичних, а також лексико-граматичних.

Згідно з визначенням В. І. Карабана, «перекладацька лексична трансформація – це процес внесення різного роду змін до лексичних елементів мови оригіналу під час перекладу з метою адекватної передачі їхніх семантичних, стилістичних та прагматичних особливостей з урахуванням норм мови перекладу. Лексична трансформація використовується тоді, коли лексичний еквівалент певного слова в мові оригіналу не може бути використаний у перекладі через невідповідність значення або контексту» [1, с. 300].

Врешті, досліджуючи інформаційну адекватність мовних одиниць, які піддаються перекладу, необхідно враховувати не тільки лексико-семантичне значення слів і словосполучень, але і їх граматичні особливості, які значною мірою визначають ступінь правильності перекладеного тексту. Отже, йдеться про граматичні трансформації – зміну структури речення в ході перекладу відповідно до норм мови перекладу, при якому

граматичні одиниці вихідного тексту замінюються одиницями мови перекладу з іншим граматичним значенням.

Зокрема, згідно з думкою М. Шемуди: «Переклад з однієї мови на іншу неможливий без граматичної трансформації. Граматичні трансформації – це, насамперед, перебудова речень (зміна в його структурі) і будь-які види змін (синтаксичні та морфологічні)» [5]. Безперечно такі зміни необхідні для збереження змісту та стилю вихідного тексту, а також для створення чіткого та зрозумілого перекладу. Тож використання граматичних трансформацій є важливим елементом перекладу і допомагає забезпечити високу якість і точність перекладу.

Відповідно до класифікації Красулі А. В. та Миклащук В. П., трансформації поділяються також на комплексні лексико-граматичні трансформації, які стосуються одночасно і лексичних, і граматичних одиниць оригіналу, та міжрівневі трансформації, при яких відбувається повний перехід від лексичних одиниць до граматичних одиниць мови перекладу або навпаки [2].

Використання перекладацьких трансформацій ґрунтується на тому, що перекладений текст максимально повно передає всю інформацію, що міститься у вихідному тексті, з дотриманням норм та вимог до художнього перекладу.

Буде доцільно відзначити й те, що лексико-граматичні трансформації, передбачають собою можливість досягнення адекватного перекладу, коли кількість слів і словосполучень може збільшуватися, оскільки даний тип трансформації передбачає заміну, тобто можливість додавання іменників, дієслів, прикметників, прийменників та словосполучень для кращого відтворення контексту.

Розглянувши поняття лексичних та граматичних трансформацій, настав час детальніше дослідити їх види та зрозуміти, яка роль належить лексико-граматичним трансформаціям у процесі перекладу.

На сьогодні існує безліч класифікацій щодо видів перекладацьких трансформацій, проте ми розглянемо найбільш поширені і зосередимось на аналізі найчастіше застосовуваних лексичних трансформаціях, таких як генералізація та калькування, а також на граматичних трансформаціях, таких як вилучення, заміна граматичних частин мови та додавання.

Спершу розглянемо найпоширеніші види лексичних трансформацій. Зважаючи на те, що кожна лексична трансформація має свої особливості і може використовуватися для досягнення різних цілей у різних контекстах, розглянемо кожну з них детальніше.

1. Калькування – це спосіб перекладу нового слова, коли перший відповідник в словнику зазвичай обирається в цільовій мові, як еквівалент простого або складного слова (терміна) в мові оригіналу [1, с. 285]. Це слово, яке має модель іноземної мови-джерела, але створене в цій мові за допомогою специфічних для цієї мови засобів. Такі трансформації можуть бути творчими або загальнономовними. До прикладу, даний морський термін матиме наступний переклад українською: *harpoon* – *гарпун*.

2. Генералізація – це тип лексичної трансформації, при якому слова з вузьким значенням замінюються словами з ширшим значенням, іноді у формі гіпонімів [1, с. 102]. Наприклад, у цьому випадку генералізація була використана для заміни слова *father* на більш загальний термін *батьки*.

...and I think of my sister, and perhaps my father, who would have enjoyed a story like this [6, с. 99].

...та думаю про свою сестру й іноді про батьків, яким би сподобалася така історія [4, с. 426].

Врешті перейдімо, до аналізу застосування граматичних трансформацій, їхніх особливостей та специфіки їх застосування при перекладі художньої літератури.

1. Заміна (субституція) – це найпоширеніший вид перекладацьких трансформацій, який полягає в підстановці різних мовних одиниць, в одному й тому ж середовищі для встановлення їх взаємозв'язку. У процесі перекладу можуть замінюватися: словоформи; частини мови; члени речення; речення (просте – складне; складне – просте; головна частина – підрядна частина; сурядність – підрядність / сполучникове речення – безсполучникове речення) тощо [1, с. 64; 3, с. 112].

She looked as if she had been there, waiting for this whale, for years [6, с. 1].

Вигляд у мами був такий, наче вона роками чатувала тут на цього кита [4, с. 7].

Тут відбулася заміна англійського дієслова *looked* іменником *вигляд*.

2. Додавання – це трансформація, яка вводить у переклад лексичні елементи, відсутні в тексті оригіналу, для того, щоб правильно передати зміст перекладеного речення (тексту оригіналу) [1, с. 308].

That was back in the days when all of Silver Bay was given over to game fishing, and for three straight weeks all anyone could talk about was that shark [6, с. 1].

То було в часи, коли вся Срібна Затока захоплювалася риболовлю заради спорту, і три тижні поспіль в усіх лише й розмов було, що про акулу [4, с. 7].

У даному випадку, переклад оригінального речення із застосуванням трансформації додавання є прикладом вдалого перекладацького рішення, оскільки доданий вислів *заради спорту* означає те, що риболовля здійснюється лише заради спорту, а не як прояв браконьєрства та шкоди середовищу, що є доцільно, адже сам твір охоплює тему гуманного поводження з морськими тваринами.

3. Вилучення – це перекладацька трансформація, протилежна за способом до методу додавання, у разі застосування якої вилучаються надлишкові мовні одиниці та тавтологічні елементи, що є частиною імпліцитного значення. [1, с. 311]

Songs being sung into an abyss and lost forever, relationships being forged, babies being nurtured and loved [6, с. 99].

Як кити співають пісні в глибинах, як заводять стосунки, як виховують і люблять своїх малюків [4, с. 426].

Порівняння оригінального тексту з перекладеним наводить нас на думку, що вираз *lost forever* було вилучено для спрощення речення. У цьому контексті цей вираз є менш значущим для передачі загальної ідеї речення і його вилучення ніяк не змінює авторський задум.

Отже, розглянувши вищенаведені приклади можна дійти висновку, що лексико-граматичні трансформації активно застосовуються у перекладі роману, оскільки англійська та українська мови належать до різних груп та мають розбіжності у граматичній та лексичній структурах. Інакше кажучи, відмінності в граматичній та лексичній формах та синтаксичній структурі викликають безліч труднощів при перекладі, які можна подолати за допомогою застосування трансформацій.

Загальний висновок з нашого дослідження полягає в тому, що переклад художніх творів є складним та багатограним процесом, в якому важливо враховувати не тільки лексичні та граматичні аспекти, а й культурні, історичні, літературні та соціальні контексти, які значно впливають на зміст твору. Використання лексико-граматичних трансформацій є необхідною складовою успішного перекладу художніх творів. Зокрема, їх застосування є одним з найважливіших аспектів процесу перекладу, які полягають у зміні лексичної та граматичної структури вихідного тексту з метою його адекватного відтворення у цільовій мові. Однак, використання трансформацій потребує обережного

підходу, оскільки неправильне їх застосування може призвести до спотворення змісту та стилю оригінального тексту. Тому важливо, щоб перекладач не тільки досконало знав мову, але й мав глибокі фонові знання, щоб забезпечити якісний та адекватний переклад художнього твору.

Література:

1. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури: Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця. 2004. 576 с.
 2. Красуля А., Миклашук В. Лексичні та граматичні трансформації у процесі перекладу художніх творів з англійської мови українською (на матеріалі трилогії Сюзанни Коллінз «Голодні ігри»). *Нова філологія*. 2020. Т. 1. № 80. С. 301. URL: <https://doi.org/10.26661/2414-1135-2020-80-1-44> (дата звернення: 02.04.2023).
 3. Мамрак А.В. Вступ до теорії перекладу. К. : Центр учбової літератури, 2009. 467 с.
 4. Мойєс Дж. Срібна затока: роман / пер. з англ. Д. Петрушенко, Ю. Підгірної. Харків: Книжк. клуб «Клуб Сімейн. Дозвілля», 2021. 426 с.
 5. Шемуда М. Г. Граматичні трансформації при перекладі англомовного художнього роману Дж. Селінджера «Над прірвою у житті» на українську мову. URL: <https://naub.oa.edu.ua/2013/hramatychni-transformatsiji-pry-perekladi-anhlomovnoho-hudozhnoho-romanu-dzh-selindzhera-nad-prirvoyu-u-zhyti-na-ukrajinsku-movu> (дата звернення: 01.04.2023).
- Moyes J. Silver Bay. The Free Books Online. URL: <https://thefreebooksonline.net/fiction/u4904.html> (date of access: 24.03.2023).

**ВІДТВОРЕННЯ РЕАЛІЙ В ХУДОЖНЬОМУ ПЕРЕКЛАДІ
(НА ПРИКЛАДІ РОМАНУ СТВЕНА КІНГА «КРАЇНА РОЗВАГ»)**

Скалеба Є. В.

гр. ФЛ-20

Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського

Наук. керівник – к.пед.н., доцент Остапенко С. А.

Художній переклад є яскравим проявом міжкультурної взаємодії – він висвітлює особливості культури, традицій та звичаїв певної країни; звісно, це проявляється і у спілкуванні.

Завдання перекладача – не просто відтворити зміст тексту оригіналу в перекладі, але й проаналізувати мовні явища як важливу складову живого спілкування.

Велику роль у художньому творі відіграють реалії, які часто викликають труднощі при їх перекладі. Перша умова адекватного відтворення реалій – їх глибоке знання. Коли у перекладача «є правильне уявлення про реалію та її контекстуальне використання, йому легше знайти адекватний відповідник цієї реалії в перекладі» [3, с. 198]. Аспектом перекладу реалій займалися такі лінгвісти як О. Потєбня, В. Гумбольдт, І. Корунець.

Зокрема, І. Корунець визначає такі способи перекладу реалій:

- за допомогою транскрипції або транслітерації;
- шляхом транскрипції чи транслітерації та пояснення їх справжнього національно-специфічного значення;
- описовим перекладом;
- шляхом перекладу складових частин та додаткової експлікації одиниць національно-упередженої лексики;